

ΟΙ ΧΡΟΝΙΕΣ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΓΚΥΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΖΗΤΟΥΜΕΝΕΣ ΑΠΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ

Του Αντώνη Μανιτάκη
Καθηγητή Νομικής Α.Π.Θ.

(Γραπτή, εκτενής και επικαιροποιημένη -με παρεμπόμπουσες αναφορές στο Κείμενο Διαβούλευσης του Υπουργείου Παιδείας- απόδοση εισήγησης στο συνέδριο της ΠΟΣΔΕΠ 23-25 Απριλίου 2010)

1. Στη σύντομη εισήγησή μου δεν σκοπεύω να αναλύσω, όπως ενδεχομένως αφήνει να εννοηθεί ο τίτλος της, τη νομική ή συνταγματική κατάσταση που επικρατεί στα πανεπιστήμιά μας ούτε να αναφερθώ στις γενικές συνταγματικές ή νομοθετικές αρχές, που διέπουν την οργάνωση και λειτουργία τους. Δεν προτίθεμαι να σας κουράσω με μία ακόμη νομική ερμηνεία, -ώ(!) πόσο βαρετή- του θεσμικού καθεστώτος των πανεπιστημίων και ερμηνείας των συνταγματικών και νομοθετικών ρυθμίσεων. Και προπαντός δεν πρόκειται να ασχοληθώ με το περιβόητο πανεπιστημιακό άσυλο, που τόσο έχει δεινοπαθήσει το ίδιο από τα κόμματα και την πολιτική ηγεσία, τα ΜΜΕ και τους ανόητους ταραχοποιούς, που εκμεταλλεύονται την απάθεια και αδράνεια της πανεπιστημιακής κοινότητας για να παραλύσουν τη πανεπιστημιακή Διοίκηση και να διασύρουν την ακαδημαϊκή ζωή. Πιστεύω ότι όλα αυτά έχουν γίνει, ούτως ή άλλως, αντικείμενο οξύτατης αλλά άγονης -δυστυχώς- συζήτησης και αντιπαράθεσης και έχουν αναλυθεί από νομική άποψη και μάλιστα σε υπερβολικό βαθμό. Μόνον που οι νομικές αναλύσεις δεν είναι μόνον βαρετές για τους αμύητους, είναι συχνά ρηχές και ανούσιες. Χάνουν ή συγκαλύπτουν μέσα από έναν βαρύγδουπο λόγο το ουσιαστικό διακύβευμα.

Αυτό που με απασχοληθεί και θέλω να συμμεριστώ μαζί σας, συμπυκνώνοντας μια εμπειρία πανεπιστημιακή ζωής 35 χρόνων και αξιοποιώντας τις γνώσεις που απέκτησα, λόγω της ειδικότητάς μου ως νομικού και συνταγματολόγου, είναι άλλο: σε ποιο βαθμό και σε ποια έκταση οι νόμοι, η ερμηνεία τους και η τυπική προσκόλληση σε αυτούς, καλλιέργησαν ένα κλίμα παθητικότητας και παραίτησης από κάθε προσπάθεια ενασχόλησης με ζητήματα ουσιαστικά της πανεπιστημιακής μας παιδείας, όπως προγράμματα σπουδών, εκπαίδευσης, έρευνας και διδασκαλίας, μάθησης και επιστημονικής κατάρτισης κ.ά. Χάσαμε τον πανεπιστημιακό εαυτό μας και χαθήκαμε σε άγονες και ατέρμονες συζητήσεις για τη διοίκηση και την αυτοδιοίκηση, για το άσυλο και την διανομή δωρεάν συγγραμμάτων, για τις εξελίξεις και τις κληρώσεις, τις μετακινήσεις εκλεκτορικών σωμάτων, για τη συμμετοχή των φοιτητών και άλλα τέτοια, και δεν ασχοληθήκαμε όσο έπρεπε και χρειαζόταν με την οργάνωση της διδασκαλίας και της έρευνας, με την εκπαίδευση των φοιτητών και την προαγωγή της γνώσης και γενικά με την ποιότητα της παρεχόμενης παιδείας. Τα τελευταία ιδίως χρόνια, όλη η ικμάδα της πανεπιστημιακής μας ζωής αναλώθηκε σε άγονες 'κομματικοποιημένες' κινητοποιήσεις ενάντια στα ιδιωτικά πανεπιστήμια και για το άρθρο 16 του Συντάγματος. Λες και όλα εξαρτιόταν από αυτό, λές και αυτό ήταν το μείζον πρόβλημα της πανεπιστημιακής μας παιδείας. Οι κινητοποιήσεις για

το άρθρο 16Σ και για το πανεπιστημιακό άσυλο συμπυκνώνουν πιστεύω -μαζί με τις παράλογες καταλήψεις- όλο το δράμα του ελληνικού πανεπιστήμιου: ανεμμάτιστο και άβουλο, όμηρος των κομματικών ανταγωνισμών, αντικείμενο εκμετάλλευσης των πολιτικών παρατάξεων και της φιλοκυβερνητικής ή αντικυβερνητικής τακτικής τους, αδυναμία διατύπωσης ενός αυτόνομου –με την έννοια του μη επικαθοριζόμενου ή εξαρτώμενου κομματικά- πανεπιστημιακού λόγου. Η πανεπιστημιακή κοινότητα είχε χάσει παντελώς τον δυναμισμό της και την αυτοδυναμία της. Ετεροκαθοριζόταν «πολιτικά» πλήρως. Τα συνδικαλιστικά όργανα των πανεπιστημιακών δεν ξέφυγαν ούτε αυτά από την γενικευμένη τάση ενός πολιτικού εκφυλισμού.

Η τραγική, πρόσφατη, ιστορία του ασύλου αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα πολιτικού εκφυλισμού: το άσυλο από σύμβολο ελευθερίας της παιδείας, της επιστήμης και της έρευνας κατάντησε με την σύμπραξη και του νομοθέτη σε άσυλο βαιοπραγιών και πολιτικών αντιπαραθέσεων, σε πεδίο μάχης και δοκιμασίας της δύναμης των κομμάτων και των παρατάξεων, σε αντικείμενο τηλεοπτικής εκμετάλλευσης προς τέρψη του φιλοθεάμονος κοινού και προς διατήρηση των ποσοστών τηλεθέασης. Μια απίθανη υποκρισία της πολιτικής εξουσίας στηρίχθηκε σε μια απίστευτη θεσμική ευθυνοφοβία και ατολμία των πανεπιστημιακών αρχών και τα δύο αυτά μαζί συνδυάστηκαν και έδεσαν με μια συνειδητή απραξία εισαγγελικών και αστυνομικών αρχών. Κανείς δεν ήθελε να βγάλει το φίδι από την τρύπα.

Το πανεπιστημιακό άσυλο, θεμελιώδης, άγραφη αρχή κάθε επιστημονικής και ερευνητικής δραστηριότητας κάθε πανεπιστημιακής κοινότητας, δεν χρειάζεται – όπως μας διδάσκει η ιστορία του- για να γίνει σεβαστό και για να προστατευτεί νόμους ή διατάγματα: χρειάζεται μόνον αρετή και τόλμη από τις πανεπιστημιακές αρχές και απαιτεί από την πανεπιστημιακή κοινότητα ρητή αποδοκιμασία των βανδαλισμών και των αδικαιολόγητων καταλήψεων που συντελούνται στο όνομά του. Την πρακτική των καταλήψεων τις νομιμοποιούσαμε με την σιωπή και την ανοχή μας, όλοι μας, και την εξέθρεψαν με την υποκρισία τους και τον πολιτικό καιροσκοπισμό τους ή την πολιτική αφέλειά τους συνδικαλιστικές παρατάξεις και κόμματα, που βρίσκονταν στην εξουσία ή που είχαν το άγχος της επιβιώσής τους. Όλη αυτή η κατάσταση ήταν επόμενο να προκαλέσει μια γενικευμένη απάθεια και αδράνεια της πανεπιστημιακής κοινότητας, μια αδιαφορία για τα κοινά πανεπιστημιακά πράγματα και μια έντονη τάση 'ιδιώτευσης' των πανεπιστημιακών: ο καθένας στα δικά του, με παραπαίοντα και ανομιμοποίητα συνδικαλιστικά όργανα. Η γενικευμένη αδιαφορία συνετέλεσε με τη σειρά της στη διαιώνιση της υπάρχουσας τελματώδους κατάστασης, στη διατήρηση του status quo και σε ακύρωση κάθε προσπάθειας ανανεωτικής ή εκσυγχρονιστικής.

Πιστεύω πως έφτασε ο καιρός να απαλλαγούμε από τις αδράνειες του παρελθόντος και με πρωταγωνιστή τις πανεπιστημιακές αρχές και την πανεπιστημιακή κοινότητα μαζί με τους εκπροσώπους της, να κοιτάξουμε τι και πως μπορούμε να αλλάξουμε, ξεκινώντας όμως από αυτό που έχουμε και θεωρούμε καταξιωμένο και επιδιώκοντας μεταρρυθμίσεις που θα εφαρμοστούν, θα γίνουν αποδεκτές και θα δημιουργήσουν μια άλλη συμπεριφορά και άλλες ατομικές και συλλογικές πρακτικές.

ΥΣ. Φοβάμαι ότι το κείμενο διαβούλευσης που μόλις κυκλοφόρησε είναι υπερβολικά φιλόδοξο για να κερδίσει την εμπιστοσύνη των πανεπιστημιακών. Και το χειρότερο φαντάζει εξωπραγματικό: σαν να αποκτά η Ελλάδα πρώτη φορά πανεπιστήμια, σαν μην υπάρχει στο τόπο αυτό πανεπιστημιακή παράδοση, πανεπιστημιακοί θεσμοί και όργανα διοίκησης. Μοιάζει να αντιμετωπίζει ο συντάκτης του κειμένου τα ελληνικά πανεπιστήμια, ως θεσμούς μιας νεόκοπης χώρας, μιας χώρας που πρώτη φορά ιδρύει

πανεπιστήμιο (!), γι' αυτό άλλωστε και αυτή η έμφαση που δίδεται στη διεθνή διάσταση και αυτή η ξενολαγνεία ή η ιδιαίτερη μεταχείριση των «επιστημόνων του εξωτερικού»(sic) και η απεγνωσμένη αναζήτηση Πρύτανη σε ξένες αγορές, όπως αναζητείται μαντζερ ΔΕΚΟ(!). Διαγράφει με μια μονοκονδυλιά στα χαρτιά όλες τις δομές των πανεπιστημίων και κτίζει τα πάντα από την αρχή, σαν να νομοθετεί σε θεσμικό κενό. Ούτε καν την μετάβαση από το ένα καθεστώς στο άλλο δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει και τις αναστατώσεις ή αντιστάσεις που θα προκαλέσει η μεταβατική περίοδος. Και βέβαια τον χρόνο που θα απαιτηθεί. Η πανεπιστημιακή μεταρρύθμιση είναι αναγκαία, επιτακτική και επείγουσα, μόνον που για να επιτύχει και να εφαρμοστεί πρέπει να είναι ριζική μεν αλλά ρεαλιστική και εφαρμόσιμη και να κτίζεται ξεκινώντας από τα παλιά διορθώνοντάς τα ουσιαστικά. Αλλιώς κινδυνεύει να μείνει στα χαρτιά, να ακυρώσει πολλές καλές ιδέες που κομίζει και να προκαλέσει μεγάλη αναστάτωση, με συνέπεια να μείνουμε δυστυχώς στα ίδια, χάνοντας μια ιστορική ευκαιρία να βελτιώσουμε την πανεπιστημιακή μας παιδεία. Το κείμενο διαβούλευσης αξίζει ωστόσο τον κόπο να συζητηθεί σοβαρά και υπεύθυνα με σκοπό να αλλάξει.

2. Θα ήθελα, τέλος, να διατυπώσω μερικές γενικές προτάσεις βασίζοντάς τις σε σχετικές διαπιστώσεις. Είναι καιρός να επιχειρήσουμε, πιστεύω, μια καταγραφή των αρνητικών συνεπειών από την τριακονταετή εφαρμογή του αποκαλούμενου, καταχρηστικά, νόμου-πλασίου σε ό, τι αφορά κυρίως τη διοίκηση του πανεπιστημίου αποσιωπώντας ωστόσο για λόγους οικονομίας τα θετικά ή αυτά που θεωρώ κατακτήσεις μη ανατρέψιμες, κοινά αποδεκτές. Μέσα από την περιγραφή θα προκύψουν και οι προτάσεις μου.

Μπορεί κανείς να κατατάξει τις γραφειοκρατικές και εκφυλιστικές τάσεις που εξέθρεψε ο νόμος σε τέσσερις κατηγορίες ονοματίζοντάς τις μεταφορικά 'αγκυλώσεις'.

Α) Αγκύλωση πρώτη: υπέρμετρη νομικοποίηση και δικαστικοποίηση της οργάνωσης και λειτουργίας των πανεπιστημίων. Η νομιμότητα από μέσο ή εργαλείο διαφανούς, δίκαιης και λειτουργικής οργάνωσης της διοίκησης των πανεπιστημιακών μονάδων και διεξαγωγής της διδασκαλίας και έρευνας, από εγγύηση δημοκρατικής και συμμετοχικής οργάνωσής τους αλλά και αξιοκρατικής επιλογής και εξέλιξης των πανεπιστημιακών δασκάλων, κατάντησε αυτοσκοπός, φετιχοποιήθηκε και έγινε, τελικά, τροχοπέδη στην αποτελεσματική προαγωγή της επιστήμης και της έρευνας και στην αξιοκρατία.

Η τυφλή προσήλωση στον τύπο του νόμου καλλιέργησε μια φορμαλιστική, γραφειοκρατική και αποστεωμένη αντίληψη της λειτουργίας των πανεπιστημίων και τελικά και της διδασκαλίας και έρευνας και λειτούργησε σε πολλούς πανεπιστημιακούς δασκάλους, ιδίως σε όσους είχαν κατακτήσει την μονιμότητα και ολοκλήρωσαν την εξέλιξή τους, ως άλλοθι για δικαιολόγηση ράθυμων συμπεριφορών και συντεχνιακών νοοτροπιών. Εγκλώβισε την πανεπιστημιακή εκπαίδευση και την εξέλιξη των πανεπιστημιακών μέσα σε ένα δαιδαλώδες δίκτυο τυπικών διαδικασιών, αλληπάλληλων κρίσεων και συχνών πυκνών εξελίξεων, που δεν εξυπηρετούσαν, όπως αναμενόταν, ούτε την αξιοκρατία ούτε την επιστήμη. Χάσαμε μέσα στις διαδικασίες, τις πολλαπλές κρίσεις σε πολυπληθή εκλεκτορικά σώματα και τις γενικόλογες συζητήσεις την ουσία της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και έρευνας: την αναπαραγωγή της γνώσης και κυρίως την παραγωγή νέας γνώσης.

Το Πανεπιστήμιο κυριολεκτικά πνίγηκε από μια πληθωρική, νομοτεχνικά ατελή, αντιφατική, με πολλές αντινομίες και αμφισημίες, αλλά κυρίως υπερβολικά

λεπτομερειακή πανεπιστημιακή νομοθεσία, η οποία μεταβάλλεται συνεχώς και δημιουργεί άπειρα καθημερινά προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής και περιττές και ανούσιες γραφειοκρατικές και χρονοβόρες επιβαρύνσεις.

Η δαιδαλώδης πανεπιστημιακή μας νομοθεσία είχε όμως και μια άλλη σοβαρότερη, άτυπη, παρενέργεια: καλλιέργησε την εσφαλμένη πεποίθηση ότι όλα εξαρτώνται από τον Νόμο, από μια καλή νομοθεσία. Η πίστη μας στις ιαματικές ικανότητες του νόμου και τις θεραπευτικές ικανότητες του εκάστοτε νομοθέτη και Υπουργού μας εξέθρεψε αδράνεια και αδιαφορία, μας έκανε να τα περιμένουμε όλα από τη νομοθεσία, μας δημιούργησε την πεποίθηση ότι αρκεί να αλλάξουμε τον κακό νόμο με ένα καλό, που θα τον φέρει ο «καλός υπουργός» και ο «σοφός σύμβουλός του».

Τριάντα χρόνια τώρα δεν ασχολούμαστε με τίποτε άλλο παρά με τις τροποποιήσεις του επονομαζόμενου νόμου- πλαισίου. Περιμένουμε, εμείς τουλάχιστον οι πανεπιστημιακοί, παθητικά και νωχελικά την αλλαγή του νόμου για να δούμε, αν θα διορθωθεί η κατάσταση και αφού χάσουμε πολύ χρόνο στο να συζητάμε επιδερμικά και συνθηματικά τα εκάστοτε σχέδια νόμου, περιμένουμε στη συνέχεια την αλλαγή της κυβέρνησης ή του Υπουργού για να αρχίσουμε πάλι από την αρχή. Στο ίδιο διάστημα το καλούμενο φοιτητικό κίνημα, δηλαδή οι φοιτητικές κομματικές και πολιτικές παρατάξεις δοκιμάζουν τις δυνάμεις τους και την μεταξύ τους αντιπαράθεση μεταφέροντας μηχανικά τα διακυβεύματα της κεντρικής πολιτικής σκηνής στο πανεπιστημιακό χώρο, μετατρέποντας το πανεπιστήμιο στο δοκιμαστικό σωλήνα της κομματικής τους ή πολιτικής τους υπόστασης και επικράτησης. Το πολιτικό τους μέλλον πάνω από όλα, τα πανεπιστημιακά προβλήματα πρόσχημα ή αφορμή.

Θέλω τελειώνοντας με αυτήν την αγκύλωση να αναφέρω μια ειρωνεία της ιστορίας σε ό,τι αφορά την ιστορία της πανεπιστημιακής νομοθεσίας: ονομάζουμε, αδόκιμα, ακόμη και σήμερα το νόμο για τα πανεπιστήμια νόμο-πλαίσιο. Έτσι τον ήθελαν και έτσι τον είχαν φανταστεί όσοι την σχεδίασαν. Στην πράξη κατάντησε να είναι αρνητικό είδωλο ενός νόμου πλαισίου. Μήπως αυτό που δεν καθιερώθηκε τότε χρειάζεται επί τέλους να το αποκτήσουμε τώρα;

I. Απεξάρτηση πρώτη: έχουμε ανάγκη από ένα λιτό, περιεκτικό και λακωνικό νομοθέτημα που θα περιέχει μερικούς γενικούς κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας των πανεπιστημιακών οργάνων και μερικές γενικές αρχές που πρέπει να διέπουν τις σπουδές και την έρευνα και τις προσλήψεις των πανεπιστημιακών δασκάλων. Και φυσικά τις γενικές κατευθύνσεις της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

Η θεμελιώδης αρχή που πρέπει να διέπει την οργάνωση και λειτουργία των ΑΕΙ είναι ως γνωστό η αυτοδιοίκησή τους, η οποία κατά το Σύνταγμα, άρθρο 16 παρ. 5 και 6 πραγματώνεται από τους «Οργανισμούς» των οικείων ιδρυμάτων που αφορούν και διέπουν τόσο την «λειτουργία τους», όσο και την «κατάσταση του προσωπικού τους».

Αυτό σημαίνει ότι είναι νομοθετικά σκόπιμο και συνταγματικά επιβεβλημένο στην έννοια της 'αυτοδιοίκησης να συμπεριληφθεί και η αναγνώριση ρητά από το νόμο μιας «ευρείας κανονιστικής αυτονομίας», ως προς την υιοθέτηση εσωτερικών κανονισμών.

Κατά συνέπεια η αναγκαία κωδικοποίηση της πανεπιστημιακής νομοθεσίας –πράγμα εξαιρετικά δύσκολο και χρονοβόρο- θα πρέπει να αναγνωρίζει στα πανεπιστημιακά όργανα την αναγκαία κανονιστική εξουσία ρύθμισης με εσωτερικούς κανονισμούς: α) του τρόπου ανάδειξης και λειτουργίας των πανεπιστημιακών αρχών και οργάνων και β) της οργάνωσης των σπουδών και της έρευνας. Στην συνταγματική έννοια της αυτοδιοίκησης προφανώς υπάγεται και η εξουσία ρύθμισης με εσωτερικούς

κανονισμούς όχι μόνον ζητημάτων διοίκησης του πανεπιστημίου αλλά και όλων των υποθέσεων ακαδημαϊκής φύσεως, όπως προσλήψεις και εξελίξεις επιστημονικού προσωπικού και οργάνωσης των σπουδών και της έρευνας.

Χρειαζόμαστε ένα πραγματικό νόμο- πλαίσιο, με τη μεταφορική και όχι νομική σημασία του όρου, δηλαδή του άρθρου 43 παρ.4 - που θα αναγνωρίζει την καταστατική αυτονομία των ΑΕΙ ως στοιχείο αναπόσπαστο της αυτοδιοίκησής τους: «Τα ΑΕΙ... λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους οργανισμούς τους» (άρθρο 16 παρ.5Σ) και «Τα σχετικά με την κατάσταση των καθηγητών και του ...υπόλοιπου(!) διδακτικού προσωπικού καθορίζεται από τους οργανισμούς των οικείων ιδρυμάτων»(άρθρο 16 παρ.6).

ΥΣ. Ως προς το θέμα αυτό, το κείμενο διαβούλευσης φαίνεται να παραδέχεται την αναγκαιότητα ενός λιτού νόμου που θα αναγνωρίζει την καταστατική-κανονιστική αυτονομία των ΑΕΙ με ρύθμιση με εσωτερικούς κανονισμούς των ζητημάτων διοίκησης και σπουδών. Η κατεύθυνση πρέπει να χαρακτηριστεί θετική. Μένουν ωστόσο πολλά τυπικά και ουσιαστικά θέματα προς επίλυση.

Β) Αγκύλωση δεύτερη: συναφής και παρεπόμενη της προηγούμενης, όχι και τόσο σημαντική, αν δεν γινόταν αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης λόγω της συγκυρίας, τότε, της αναθεώρησης του Συντάγματος. Η ρητή συνταγματική πρόβλεψη της οργάνωσης των πανεπιστημίων ως νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και η παροχή της πανεπιστημιακής παιδείας αποκλειστικά από το κράτος, δεν συνιστά μόνον συνταγματική απαγόρευση της ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων, δημιουργεί προβλήματα σοβαρά, κυρίως γραφειοκρατικής υφής, όσον αφορά την οργανωτική ευελιξία και λειτουργικότητα της νομικής μορφής του δημόσιου πανεπιστημίου. Η ρητή αυτή συνταγματική πρόβλεψη δεν στρέφεται άρα μόνον εναντίον των ιδιωτικών πανεπιστημίων αλλά και εναντίον του δημόσιου πανεπιστημίου, διότι το εγκλωβίζει σε ανελαστικές νομικές ρυθμίσεις και το εμποδίζει να προσαρμοστεί οργανωτικά σε ευέλικτες και λειτουργικές μορφές οργάνωσης που θα υπηρετούν πιο αποτελεσματικά τη δημόσια αποστολή του. Η νομική φύση του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου επιβάλλει μερικές πάγιες μορφές διοικητικής οργάνωσης και λειτουργίας, συνεπάγεται την εποπτεία του κράτους και βέβαια ελέγχους αυστηρούς δημόσιου λογιστικού.

Ο συνάδελφος Νίκος Αλιβιζάτος είχε δίκαιο όταν επέκρινε στο βιβλίο τουΤο άρθρο 16, Μεταίχμιο 2008 τις συνταγματικές αυτές ρυθμίσεις και αναζητούσε την ερμηνεία που άρμοζε στην τελολογία τους. Το δημόσιο πανεπιστήμιο δεν έχει ανάγκη από τυπικές εγγυήσεις για να προασπίσει την αξία του και να δικαιώσει την αποστολή του. Η πιο ασφαλής εγγύηση της ύπαρξής του δεν μπορεί να είναι άλλη από την ποιότητα της δουλειάς του. Όλα τα άλλα είναι τεχνητά μέσα προστασίας, που οδηγούν σε παρα-πανεπιστήμια, σε κολλέγια και κολλεγιόπαιδα, σε άδηλες ή μαύρες ανώτατες σπουδές και σε άλλες στρεβλωτικές καταστάσεις που υπονομεύουν, τελικά, τη λειτουργία του δημόσιου πανεπιστημίου.

ΙΙ. Απεξάρτηση δεύτερη: Οι παράγραφοι 5, 6 και 8 του άρθρου 16 μπορούν να ερμηνευτούν έτσι ώστε να μην αποτελούν εμπόδιο στην ανέλιξη της οργανωτικής και διοικητικής μορφής του δημόσιου πανεπιστημίου. Η πρόταση του Νίκου Αλιβιζάτου για ιδιόμορφο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου αξίζει να μελετηθεί. Ανάλογη ερμηνεία των σχετικών ρυθμίσεων έχει υποδείξει και ο Β. Βενιζέλος σε όλες τις παρεμβάσεις του και στην εισηγητική έκθεση για την αναθεώρηση του Συντάγματος. Εν πάση περιπτώσει, δεν υπερασπίζεται κανείς το δημόσιο χαρακτήρα του δημόσιου πανεπιστημίου εθελotuφλώντας και κραυγάζοντας ή ξορκίζοντας με «λιτανείες»

στους δρόμους το κακό. Διότι έτσι στην πράξη καταντά να υπεραμύνεται μια στάσιμη και βαλτώδη κατάσταση και να αρνείται κάθε προσαρμογή και εξέλιξη στις νέες συνθήκες και στις κοσμογονικές αλλαγές που συντελούνται ερήμην μας. Δεν βλέπουν ορισμένοι ότι με την υπεράσπιση της υπάρχουσας κατάστασης οδηγείται με μαθηματική ακρίβεια το δημόσιο πανεπιστήμιο σε μααρασμό και απαξίωση και ότι εξυπηρετούνε, τελικά, οι ίδιοι, με την κοντόφθαλμη στάση τους τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις αυτών εναντίον των οποίων υποτίθεται ότι στρέφονται;

Γ) Αγκύλωση Τρίτη: η υπαγωγή όλων των πανεπιστημιακών μονάδων σε ένα ενιαίο οργανωτικό και διοικητικό πρότυπο. Μικρά και μεγάλα πανεπιστήμια, σχολές κάθε είδους και γνωστικού αντικείμενου στην ίδια ρύθμιση. Η ενιαία οργανωτική, διοικητική και ακαδημαϊκή αντιμετώπιση των πανεπιστημίων από τη νομοθεσία, η ενιαία διοίκηση ιατρικών, καθηγητικών και πολυτεχνικών σχολών έβλαψε και τις σπουδές και την έρευνα. Γενικά η μανία του νομοθέτη να κατασκευάζει μια ενιαία, συγκεντρωτική και κυρίως λεπτομερειακή ρύθμιση για όλες τις σχολές και για όλα τα πανεπιστήμια έβλαψε τη λειτουργία του δημόσιου πανεπιστημίου. Το παράδειγμα του πανεπιστημίου Κρήτης είναι χαρακτηριστικό: ξεκίνησε ως κάτι το εξαιρετικό ή ιδιαίτερο και ισοπεδώθηκε με το χρόνο με τα άλλα πανεπιστήμια, όταν υπάχθηκε στις ρυθμίσεις του νόμου πλαισίου. Είναι καιρός νομίζω να διδαχτούμε από το ιστορικό αυτό προηγούμενο.

III. Απαγκίστρωση τρίτη: να παρασχεθεί η δυνατότητα στα ΑΕΙ με του Οργανισμούς τους να οργανώσουν τη διοίκηση, τις σπουδές τους, την έρευνα και κυρίως τις προσλήψεις του προσωπικού τους, που να ανταποκρίνονται στην ακαδημαϊκή αποστολή τους. Τηρώντας φυσικά τους κανόνες της διαφάνειας, της αξιοκρατίας, της πλήρους αιτιολογίας των πράξεων τους και της αυστηρής εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης και με βάση μερικές γενικές αρχές και κατευθύνσεις που θα ορίσει ο νόμος. Θα πρέπει εξάλλου να προβλεφτούν νομοθετικά όλες εκείνες οι εγγυήσεις ώστε η πλήρης αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ να μην καταλήξει σε συντεχνιακές καταστάσεις, σε νεποτισμό και ιεραρχικές εξαρτήσεις, όπως έχει γίνει σε μεγάλο βαθμό σήμερα.

Το Σύνταγμα προβλέπει ρητά, πάντως, ότι «συγχώνευση ή κατάτμηση ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μπορεί να γίνει κατά παρέκκλιση από κάθε αντίθετη διάταξη, όπως νόμος ορίζει» (άρθρο 16 παρ. 1Σ).

Η ιδέα της καταστατικής αυτονομίας δια των οργανισμών θα πρέπει κατά συνέπεια να συνδυαστεί με μια ορθολογική αναδιάρθρωση των ΑΕΙ ώστε να πάψει αυτή η ανισότητα μεταξύ τους όσον αφορά το μέγεθός τους, η οποία καλύπτεται πίσω από μια τυπική ισότητα. Αυτό προϋποθέτει συγχωνεύσεις ή κατάτμηση των ΑΕΙ όπως π.χ. πρέπει να συμβεί με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το οποίο θα πρέπει να σπάσει τουλάχιστον στα δύο. Θα πρέπει φυσικά να μούν κάποια κριτήρια αντικειμενικά, όπως αριθμού Σχολών (γνωστικού αντικείμενου) και αριθμού σπουδαστών και διδασκόντων.

ΥΣ Στο θέμα αυτό το κείμενο διαβούλευσης είναι εξαιρετικά αόριστο και ασαφές. Δεν αφήνει πάντως περιθώρια διαφοροποιημένης διοικητικής οργάνωσης, αφού υπάγει υποχρεωτικά όλα τα δημόσια πανεπιστήμια σε ένα ενιαίο πρότυπο διοίκησης από το οποίο δεν φαίνεται να μπορούν να αποκλίνουν μέσω του οργανισμού τους. Φοβάμαι δηλαδή ότι οι ιδέες του Υπουργείου θα καταλήξουν και αυτές σε ένα λεπτομερειακό, γραφειοκρατικό, συγκεντρωτικό, και ενιαίο πρότυπο οργάνωσης, χωρίς δυνατότητες αποκλίσεων και ευελιξίας, ανάλογα με το πανεπιστήμιο και τις σχολές που περιλαμβάνει. Η κανονιστική μέσα από εσωτερικούς οργανισμούς

αυτονομία δεν βλέπω να γίνεται σεβαστή. Και αυτό αφορά τόσο το ζήτημα της επανίδρυσης των Σχολών και της κατάργησης απ'ό,τι φαίνεται των Τμημάτων ή και των Τομέων όσο και της κατάτμησης ή συγχώνευσης πανεπιστημίων. Ειρήσθω εν παρόδω ότι η ίδρυση, συγχώνευση και κατάτμηση ΑΕΙ προϋποθέτει νόμο.

Δ. Αγκύλωση τέταρτη: η ταύτιση της διαδικασίας πρόσληψης στο πανεπιστήμιο με την επιστημονική αξιολόγηση και κρίση των κρινόμενων υποψηφίων. Ο απίθανος συναγελασμός των Εκλεκτορικών σωμάτων με τις Γενικές Συνελεύσεις. Οι κρίσεις και οι αξιολογήσεις των επιστημόνων δεν πρέπει να συγχέονται με την διοικητική διαδικασία πρόσληψης στο πανεπιστήμιο ενός επιστήμονα. Αποτελούν προϋπόθεσή τους. Αυτές οι αλλεπάλληλες νομοθετικές αναδιαρθρώσεις των εκλεκτορικών σωμάτων αποδεικνύουν μεταξύ των άλλων του λόγου το ασφαλές. Η σχετικά πρόσφατη διεύρυνση των εκλεκτορικών σωμάτων με τους αποκαλούμενους «εξωτερικούς» κριτές, έδειξε από τη μια μεριά πόσο χρήσιμο και αναγκαίο είναι να κρίνεται κανείς από τους ομότεχούς του επιστήμονες του ίδιου κλάδου και μάλιστα από κριτές με τους οποίους οι κρινόμενοι δεν συνδέονται με «ιεραρχικές εξαρτήσεις ή προσωπικές οφειλές» ούτε προσδοκούν εύνοια για τη μελλοντική ανέλιξή τους. Από την άλλη, έκανε φανερό πώς μπορεί να ακυρωθεί μια καλή ιδέα από τεχνικά εμπόδια στα οποία σκοντάφτει, όπως είναι οι χρονοβόρες τυπικές διαδικασίες, οι αποστάσεις και το κόστος της μετακίνησης, ο φόρτος της εργασίας για τους εισηγητές, όταν είναι χρεωμένοι με πολλές εισηγήσεις κλπ.

IV. Αποδέσμευση τετάρτη: Πιστεύω λοιπόν πως είναι επιβεβλημένη η ακόλουθη μεταρρύθμιση: να απαγκιστρωθεί θεσμικά η πιστοποίηση της επιστημονικής ικανότητας να γίνει κανείς καθηγητής πανεπιστημίου, άξιος να προσληφθεί ως πανεπιστημιακός δάσκαλος, (επίκουρος ή καθηγητής), από την διοικητική απόφαση της πρόσληψής του, του διορισμού του σε ένα πανεπιστήμιο με την μία ή την άλλη σχέση εργασίας. Την πιστοποίηση της ικανότητας πρέπει να την αποκτά κανείς μετά από ένα δημόσιο εθνικό διαγωνισμό ενώπιον μιας επιτροπής ανεξάρτητων κριτών-ειδικών (τα κριτήρια και η διαδικασία καθώς και η σύνθεση της επιτροπής μένει να καθοριστούν), που θα γίνεται μία φορά το χρόνο για όλες τις ειδικότητες από κατάλογο κριτών που θα έχει συνταχθεί με κριτήρια γνωστά εκ των προτέρων (και με πολλά ασυμβίβαστα συμμετοχής στα σώματα κρίσεως όταν οι υποψήφιοι είναι π.χ. διδάκτορες των κριτών). Αναφέρομαι σε κάτι ανάλογο με αυτό που επικρατεί στη Γαλλία, ή κάτι ανάμεσα σε αυτό του συστήματος της *agrégation* στη Γαλλία και των ανώνυμων κριτών στη Αγγλία ή της παλιάς Υφηγεσίας –ο όρος σήμερα προκαλεί αρνητική διάθεση σε εμάς. Κρίνεται κανείς μια φορά ή αν θέλει, ξανασυμμετέχει στο διαγωνισμό αν αποτύχει, και πάντως ο επιστημονικός τίτλος που αποκτά αποτελεί προσόν σημαντικό –όχι αναγκαίο- για την πανεπιστημιακή του σταδιοδρομία. Όπως υπάρχει το τίτλος του διδάκτορα θα υπάρχει και ο τίτλος του «Υφηγητή» ή του *Agrégé* ή του

Η πρόσληψή του σε πανεπιστήμιο είναι υπόθεση διοικητική του πανεπιστημίου. Ο υποψήφιος που έχει τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα και πιστοποιείται ότι τα έχει υποβάλλει αίτηση για πρόσληψη. Μπορεί να διαπραγματευτεί τη φύση της σχέσης που θέλει να έχει με το πανεπιστήμιο: μόνιμου δημοσίου λειτουργού, έκτακτη, προσωρινή ή συμβατική, μερική ή πλήρης, ως εντεταλμένος απλώς διδασκαλίας κ.ά. Δεν υπάρχουν θέσεις οργανικές για κατάληψη που προκηρύσσονται, αλλά πρόσκληση από τη διοίκηση του ΑΕΙ και του Τμήματος για υποβολή υποψηφιοτήτων για διορισμό σε θέση μόνιμη και πλήρους απασχόλησης ή για ανάληψη καθηκόντων

διδασκαλίας. Η σκέψη φυσικά χρειάζεται προσεκτική επεξεργασία, γιατί τα προβλήματα εφαρμογής της είναι πολλά και έχουν σχέση και με το σύνταγμα που αποκαλεί του καθηγητές δημόσιου λειτουργούς και το λοιπό προσωπικό ότι επιτελούν δημόσιο λειτούργημα.

Αυτό φυσικά προϋποθέτει ακόμη τη συγχώνευση των τεσσάρων βαθμίδων του διδακτικού προσωπικού σε δύο (ή το πολύ τρείς, αν διατηρηθεί ο θεσμός του λέκτορα). Η βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή είναι πάντως περιττή, πρέπει άμεσα να καταργηθεί. Επίκουρος και Καθηγητής φθάνει. Επίσης η διαδικασία της εξέλιξης είναι προβληματική και πρέπει και αυτή να καταργηθεί. Το ίδιο αστεία είναι και αυτή η κλήρωση του εκλεκτορικού σώματος: στο όνομα της αντικειμενικότητας και του τυχαίου θυσιάζεται η ώριμη και αξιοκρατική κρίση. Πόσες φορές πρέπει εξάλλου να κριθεί κανείς, μια ή το πολύ δύο στη ζωή του. Τα άλλα είναι περιττά και ανώφελα. Οι ρυθμίσεις αυτές αφορούν φυσικά τους νεοπροσλαμβανόμενους και όχι τους ήδη υπηρετούντες.

ΥΣ. Στο θέμα αυτό η θέση του κειμένου διαβούλευσης είναι, πάντως, ασαφής και εντελώς πρόχειρη έως αντιφατική σε ό, τι αφορά ιδίως τη θέση του λέκτορα. Το μόνο που κάνει είναι να καταργεί ή να μεταπλάσσει (:) τη θέση του λέκτορα την οποία εξομοιώνει με εκείνη του 407. Μα αυτοί που προσλαμβάνονται ως 407 δεν αποτελούν βαθμίδα άλλα είδος πρόσληψης και μάλιστα εξευτελιστικής μορφής. Αν καταλαβαίνω καλά τις προθέσεις του Υπουργείου μετατρέπει τον θεσμό του λέκτορα σε θεσμό σύγχρονου είλωτα, αν ληφθούν υπόψη οι συνθήκες με τις οποίες προσλαμβάνονται σήμερα οι 407 με αμοιβή 300 ευρώ και με δουλειά παλαιού επιμελητή. Το Υπουργείο δείχνει στο θέμα του πανεπιστημιακού προσωπικού να είναι παντελώς απροετοίμαστο ή πρόχειρο και δεν επιφέρει αλλαγή στις διαδικασίες κρίσεως και εξελίξεων, κάτι από το οποίο πάσχει το πανεπιστήμιο και από τη μεταρρύθμιση του οποίου εξαρτάται η φυσιολογία του.

VI Αγκύλωση πέμπτη και «θανατερή» (η οποία συνδέεται με την προηγούμενη και είναι εξ ίσου σοβαρή): το συμβατό ή μη της ιδιότητας του δημόσιου λειτουργού (με σχέση δημοσιοϋπαλληλική, δηλαδή διορισμού σε οργανική θέση) με την ταυτόχρονη άσκηση ελευθερίου επαγγέλματος, όπως ιατρού, δικηγόρου και μηχανικού. Ο νόμος Αρσένη απέτυχε γιατί ήταν αδύνατο να εφαρμοστεί στην πράξη. Οι λόγοι της αποτυχίας και της μη εφαρμογής του είναι γνωστοί, γραφειοκρατικοί αλλά και δημοσιονομικοί. Το πρόβλημα όμως παραμένει και είναι, οξύ, οξύτατο. Οι πανεπιστημιακοί είναι ως γνωστό χωρισμένοι σε δύο κατηγορίες σε αυτούς που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα και έχουν ένα πρόσθετο εισόδημα και καλύπτει το ισχνό και αναξιοπρεπές ενόψει των προσόντων τους δημοσιοϋπαλληλικό εισόδημα και σε αυτούς που αρκούνται στο μισθό του πανεπιστημιακού. Ο διχασμός αυτός κατά σχολές και τμήματα επανεμφανίζεται και στο εσωτερικό των σχολών και τμημάτων με αποτέλεσμα τον χωρισμό των πανεπιστημιακών δασκάλων σε δύο κατηγορίες σε αυτούς που είναι αφοσιωμένοι στο λειτούργημα και βγάζουν όλοι τη δουλειά και στους άλλους που αφιερώνονται στην άσκηση του επαγγέλματος και χρησιμοποιούν την ιδιότητα του καθηγητή για να επάγγελμα. Η στρεβλωτική αυτή κατάσταση είναι πολύ γνωστή και πρέπει άμεσα να αντιμετωπιστεί με τρόπο ρεαλιστικό και εφαρμόσιμο, χωρίς φυσικά να βάλει δίλημμα απόλυτου ασυμβίβαστου μεταξύ των δύο ιδιοτήτων αλλά μόνον σχετικού.

V. Αποδέσμευση πέμπτη: να ρυθμιστεί ως ειδική σχέση δημοσίου δικαίου με το Ίδρυμα, η πρόσληψη (ή διορισμός) του νεοπροσλαμβανόμενου πανεπιστημιακού δασκάλου που ζητά μεν να αποκτήσει την ιδιότητα του καθηγητή ως δημόσιου

λειτουργού, αλλά επιθυμεί παράλληλα να ασκεί ελεύθερο επάγγελμα. Χρειάζεται να προβλεφθεί ότι θα χάσει ορισμένα προνόμια, όπως επιδόματα και θα επιβαρυνθεί με τις ασφαλιστικές εισφορές στο δημόσιο. Δεν θα έχει ακόμη δικαίωμα συμμετοχής στα όργανα διοίκησης και στη διοίκηση του ιδρύματος κ.ά.. (θα διατηρήσει δηλαδή το δικαίωμα διπλής ασφάλισης ή τη μονιμότητα αλλά χάνει δικαίωμα συμμετοχής στη διοίκηση ή ανάληψης οποιασδήποτε διευθυντικής σχέσης, π.χ. στις κλινικές δημόσιου νοσοκομείου και ακόμη ενδεχομένως και συμμετοχής σε ορισμένα ερευνητικά προγράμματα κ.ά.).

Από την άλλη, οι καθηγητές με αποκλειστική απασχόληση θα πρέπει να έχουν και αυτοί τη δυνατότητα να παρέχουν υπηρεσίες μέσω του Ιδρύματος σε ιδιώτες, όπως εξωτερικά ιατρεία ή νομικές γνωμοδοτήσεις, με βάση το δημόσιο λογιστικό ή την επιτροπή ερευνών του πανεπιστημίου κλπ.

Για να γίνουν όμως τα προηγούμενα χρειάζεται να διακριθεί σαφώς ο ακαδημαϊκός τίτλος ή ιδιότητα από την δημοσιοϋπαλληλική .

Το ζήτημα είναι φλέγον και πρέπει να αντιμετωπιστεί τώρα άμεσα, διότι δεν είναι δυνατόν να διαιωνίζεται. Πρέπει να τεθεί σε νέα βάση ενόψει των τελευταίων δημοσιονομικών και ασφαλιστικών εξελίξεων. Μια ευέλικτη ρύθμιση μπορεί και το δημόσιο να ωφελήσει και τα ασφαλιστικά ταμεία να ανασάνει και τον δημόσιο λειτουργό- ελεύθερο επαγγελματία να κρατήσει αλλά κάτω από μια νέα συμβατική σχέση δημοσίου δικαίου.

3. Μερικές ακόμη σκέψεις με αφορμή το Κείμενο Διαβούλευσης του Υπουργείου Παιδείας.

Μερικές βιαστικές σκέψεις σχετικά με το πρότυπο της πανεπιστημιακής διοίκησης, έτσι όπως αποτυπώθηκε σχηματικά στο κείμενο διαβούλευσης και όπως εξίσου βιαστικά το διέτρεξα και όπως το κατάλαβα. Θα περιοριστώ σε αυτό που εμφανίζεται ως μείζον και θα αφήσω κατά μέρος όλα τα άλλα, (τα οποία είτε μου φαίνονται ότι έχουν μικρή σημασία και είναι ανάξια σοβαρού διαλόγου είτε είναι αστεία, όπως είναι η διεθνής διάσταση και οι μετακλήσεις επιστημόνων του εξωτερικού, η διεθνής σύνθεση των εκλεκτορικών σωμάτων και οι διεθνείς κριτές –αυτό το τελευταίο αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία κατά τη γνώμη μου και προσβάλλει το κύρος των πανεπιστημιακών δασκάλων αλλά και τη χώρα την οποία εμφανίζει πανεπιστημιακά υπανάπτυκτη. Αφήνω ακόμη στην άκρη την πολύ σημαντική ιδέα για επανασύσταση των Σχολών ως βασικών ακαδημαϊκών μονάδων που σαν κατεύθυνση είναι καλή αλλά χρειάζεται πολύ σκέψη και βάσανο γιατί θέτει τεράστια προβλήματα εφαρμογής με τα σημερινά δεδομένα). Άλλο είναι το ζήτημα ή η σωστή απαίτηση της διεθνούς αναγνώρισης του επιστήμονα και άλλο πράγμα η κρίση από ξένο κριτή. Το τελευταίο έρχεται σε αντίθεση και με το συνταγματικά κατοχυρωμένο αυτοδιοίκητο.

Και έρχομαι στο πρώτο και πλέον χαρακτηριστικό, στην δημιουργία Συμβουλίου με ειδικές αρμοδιότητες και στην αναδιάρθρωση της Συγκλήτου, και στην επιλογή του Πρύτανη. Στη μετάβαση δηλαδή σε ένα δυαδικό πρότυπο διοίκησης, αν κατάλαβα καλά, Συμβουλίου- Συγκλήτου, Προέδρου και Πρύτανη.

Πρώτες παρατηρήσεις για περαιτέρω διευκρίνιση: η διάκριση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των δύο οργάνων δεν είναι σαφής. Ορισμένες αρμοδιότητες συμπλέκονται και η σύγκρουση είναι μοιραία. Τα ακαδημαϊκά ζητήματα παραμένουν μεν στη Σύγκλητο, αλλά αυτό δεν επιβεβαιώνεται στην κατανομή των αρμοδιοτήτων. Η σύνθεση του Συμβουλίου είναι εξάλλου μπερδεμένη, ποια και πόσα εκλέγονται από μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας και ποια και πόσα «εξωτερικά» επιλέγονται και από ποιους. Το θέμα της σύνθεσης και του τρόπου επιλογής ή εκλογής και των

αρμοδιοτήτων είναι ζήτημα εξόχως σημαντικό όχι μόνον διότι συνδέεται με την καλλίτερη δυνατή διοίκηση του πανεπιστημίου αλλά και κυρίως διότι πρέπει να ανταποκρίνεται στην συνταγματική επιταγή της πλήρους αυτοδιοίκησης και της νομικής μορφής του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου. Αυτό το τελευταίο φαίνεται να το αγνοεί πλήρως ο συντάκτης του κειμένου. Ως προς την αποστολή του Συμβουλίου φαίνεται ότι είναι και αυτή συγκεχυμένη. Δεν ξεκαθαρίζεται αν θα είναι όργανο εποπτείας, ελέγχου και τήρησης της νομιμότητας ή (και) έγκρισης πολιτικών ή διαμόρφωσης πολιτικών. Αν αυτό διορίζει(!) τον Πρύτανη, τότε δημιουργείται το εξής οξύμωρο σχήμα: ένα όργανο υπεύθυνο για τις ακαδημαϊκές υποθέσεις διορίζεται από ένα όργανο εποπτικό που είναι αρμόδιο για την τήρηση της νομιμότητας και έγκρισης του προϋπολογισμού. Πάντως την εποπτεία των ιδρυμάτων την έχει εκ του Συντάγματος ο Υπουργός, («τελούν υπό την εποπτεία του κράτους») και αυτή η αρμοδιότητα δεν εκχωρείται στα ιδρύματα και μάλιστα στα Συμβούλιά τους. Δεν εκχωρείται από το Υπουργείο στο Ίδρυμα και για τον εξής λόγο διοικητικής επιστήμης: το ίδιο το ίδρυμα δεν μπορεί να είναι ελέγχον και ελεγχόμενο. Άλλωστε, για να διαχειρίζεται (πως;) την περιουσία το ιδρύματος χρειάζεται δικές του υπηρεσίες, ξεχωριστές από αυτές της Συγκλήτου. Το ερώτημα παραμένει: ποιος εγκρίνει και ποιος διαμορφώνει πολιτική, ποιος έχει την ευθύνη της διοίκησης και της διαμόρφωσης πολιτικών. Και τι σημαίνει «έγκριση»; έγκριση τυπική ή σκοπιμότητας; Και άλλα παρόμοια που είναι ζητήματα ουσιαστικά και τυπικά μαζί, τα οποία όμως δημιουργούν ένα κυκεώνα προβλημάτων γραφειοκρατίας και αναποτελεσματικότητας κραυγαλέας.

Η παράγραφος πάντως που αφορά τον Πρύτανη είναι τραγελαφική και τραγική στη σύλληψή της. Ο Πρύτανης το σύμβολο της ακαδημαϊκής κοινότητας, ο εκπρόσωπος των Ανωτάτων Πνευματικών Ιδρυμάτων της χώρας, ένας ακαδημαϊκός θεσμός με ιστορία δύο σχεδόν αιώνων, με κύρος και αίγλη, παλιά, πολύ μεγάλη, αντιμετωπίζεται από τον συντάκτη του κειμένου ως Μάνατζερ μιας χρεοκοπημένης ΔΕΚΟ, μετατρέπεται σε εντεταλμένο σύμβουλο. (έχει αυτό ο χρεοκοπημένος αυτός τόπος μια ιστορία και μια παράδοση διάολε που δεν είναι ευκαταφρόνητες). Το παράδοξο και αντιφατικό μαζί, είναι ότι επιλέγεται με διεθνή προκήρυξη μάνατζερ όχι για να διαχειριστεί την περιουσία ή τους πόρους του ΑΕΙ -όπως θα περίμενε κανείς- αλλά μόνον για τις 'ακαδημαϊκές υποθέσεις'(!). Διότι η σύγκλητος και ο Πρύτανης είναι αρμόδιοι κατά το κείμενο μόνον για τα ακαδημαϊκά θέματα.

Ας παραθέσουμε την επίμαχη παράγραφο: «Την ευθύνη της ακαδημαϊκής διοίκησης (ορθότερο: διοίκηση των ακαδημαϊκών υποθέσεων) του Ιδρύματος έχει ο Πρύτανης και η Σύγκλητος». (Καταρτίζει, παρόλα αυτά, η σύγκλητος τον Προϋπολογισμό αφού αλλού το κείμενο λέει ότι το Συμβούλιο απλώς εγκρίνει και άρα δεν καταρτίζει αυτό τον Προϋπολογισμό. Αλλά ο προϋπολογισμός είναι ακαδημαϊκή υπόθεση;) «Ο Πρύτανης πρέπει να έχει υψηλά(sic) ακαδημαϊκά προσόντα». (Γιατί; για να διδάξει ή για να ασκήσει διοίκηση επί των ακαδημαϊκών υποθέσεων ή για να διοικήσει γενικά το πανεπιστήμιο, μα ποιος θα έχει τελικά την ευθύνη για τη διοίκηση στο Πανεπιστήμιο, δηλαδή ποιος είναι ο Προϊστάμενος των διοικητικών υπηρεσιών ο Πρύτανης ή ο Πρόεδρος;). Λέει το Κείμενο διαβούλευσης: «Ο Πρύτανης είναι καθηγητής πανεπιστημίου της Ελλάδας ή του Εξωτερικού(sic) (!)» (Τι εννοεί του «εξωτερικού», ο όρος είναι νομικά αδόκιμος και κακόηχος, της Ευρώπης ή και της Ασίας ή της Αμερικής; Τι είδους σχέση τον συνδέει με το ξένο πανεπιστήμιο; ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, σε ιδιωτικό ή δημόσιο, αγγλο-σαξωνικής προέλευσης ή γαλλικής παιδείας;;;). Και πως μπορεί ένας καθηγητής που δεν είναι καθηγητής στο ελληνικό πανεπιστήμιο, να γίνεται Πρύτανης ενός πανεπιστημίου που αγνοεί και τον αγνοούν. Και πώς μπορεί να γίνει Πρύτανης κάποιος «καθηγητής ξένης χώρας»

όταν δεν είναι μέλος της ακαδημαϊκής κοινότητας που θα διοικήσει και πως συμβιβάζεται αυτό με την συνταγματική επιταγή της «πλήρους αυτοδιοίκησης» των ΑΕΙ; Δεν είναι παράλογο; Πέρα από την κραυγαλέα αντισυνταγματικότητά του, βέβαια, αφού κατά το προσχέδιο ο Πρύτανης διορίζεται για να εκπροσωπήσει την πανεπιστημιακή κοινότητα και για να διοικήσει έναν δημόσιο οργανισμό που αυτοδιοικείται πλήρως, χωρίς να είναι όμως μέλος τους και χωρίς ο ίδιος να έχει επιλεγεί από την κοινότητα που υποτίθεται ότι εκπροσωπεί. Πως μπορεί εξάλλου να λαμβάνει αποφάσεις και να προΐσταται ενός αυτοδιοικούμενου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου χωρίς να έχει ή να αποκτά την ιδιότητα του δημόσιου λειτουργού; Αγνοείται, άραγε, από τον συντάκτη του κειμένου ότι στα προσόντα του πρύτανη και των συγκλητικών περιλαμβάνεται και η ιδιότητα του καθηγητή εν ενεργεία του ιδρύματος, ο οποίος εξ ορισμού και εκ του συντάγματος είναι δημόσιος λειτουργός; Θα υπογράφει πράξεις νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου χωρίς να έχει την ιδιότητα ο ίδιος του δημόσιου λειτουργού ή να την αποκτά την ώρα που διορίζεται; Μήπως το κείμενο μπερδεύει χωρίς να το θέλει την ιδιότητα του Προέδρου με εκείνη του Πρύτανη; Μάλλον. Για τον Πρόεδρο του Συμβουλίου πουθενά δεν γίνεται ωστόσο λόγος στο κείμενο; Τον ξέχασε ή είναι εσκεμμένο; Και ο τραγέλαφος συνεχίζεται: Ο Πρύτανης επιλέγεται από το Συμβούλιο μετά από διεθνή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος και τη γνώμη (!) του ακαδημαϊκού προσωπικού (!) του Ιδρύματος. Την πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος συντάσσει το Συμβούλιο».

Δεν νομίζω πως χρειάζεται άλλο σχολιασμό η παράγραφος αυτή. Διότι, πρώτον, ο συντάκτης της προφανώς δεν γνωρίζει τα στοιχειώδη ή κάνει πως τα αγνοεί: ότι στην Ελλάδα τα ΑΕΙ είναι οργανωμένα –ας το επαναλάβω για τέταρτη φορά, λόγω επαγγελματικής διαστροφής- εκ του Συντάγματος ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που αυτοδιοικούνται πλήρως, ότι οι πρυτανικές αρχές παγίως εκλέγονται είτε από τους συγκλητικούς είτε από τους καθηγητές είτε με καθολική ψηφοφορία και από τους φοιτητές και πάντως δεν διορίζονται και μάλιστα από συμβούλια, εκτός της πανεπιστημιακής κοινότητας. Έναν αιώνα τώρα εκλέγονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Να διορθώσουμε τον τρόπο όχι όμως και να τον καταργήσουμε δια μιάς και ξαφνικά !

Δεύτερον, ο τρόπος «επιλογής» του Πρύτανη είναι προσβλητικός της αξιοπρέπειας όλων των πανεπιστημιακών δασκάλων και ασεβής προς τον θεσμό του Πρύτανη με ιστορία και πανεπιστημιακή παράδοση. Δεν αναμορφώνεις το Πανεπιστήμιο προτείνοντας αφελώς ξενόφερτους θεσμούς και διαδικασίες που αρμόζουν σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και σε ιδιωτικά πανεπιστήμια άλλων χωρών και δεν έχουν καμμία σχέση με τη δική μας παράδοση, καλή ή κακή.

Εν πάση περιπτώσει υπάρχει ένα σοβαρό ζήτημα διοικητικής οργάνωσης και συνταγματικότητας όσον αφορά τις σχέσεις και τις αρμοδιότητες των δύο οργάνων, Συμβουλίου, Πρύτανη και Συγκλήτου, που χρειάζονται διευκρινίσεις και σκέψη για να γίνει σοβαρός διάλογος, διότι με αυτή την μορφή μόνον παρανοήσεις και παρεξηγήσεις δημιουργούνται.

Επιβάλλεται, παρόλα αυτά να γίνει διάλογος καλόπιστος με διάθεση δημιουργική και όχι αρνητική γιατί αυτά τα θέματα αφορούν το μέλλον του τόπου και χιλιάδες φοιτητές και πανεπιστημιακούς δασκάλους και δεν νομιμοποιούμαστε να αρνούμαστε διαρκώς να συζητήσουμε υπεύθυνα και δημιουργικά.